

Monniksparkieten in Apeldoorn in 2014

Peter Lindeboom

Inleiding

Al jaren vliegen er monniksparkieten (*Myiopsitta monachus*) vrij rond in Apeldoorn. Tot 2004 hadden ze als thuisbasis het terrein van een dierenhandelaar aan de Deventerstraat en kon je ze overdag in de nabije omgeving horen en zien. Na 2004 is deze basis weggefallen en moesten ze zich volledig zelfstandig weten te handhaven. Langzaam verschoof hun leefgebied van kinderboerderij Laag Buurlo en het terrein van GGNet naar het Mheenpark. Nu, inmiddels al enkele jaren, is het Mheenpark de thuisbasis van de monniksparkieten en is er sprake van een volledig zelfstandige

foeragerende monniksparkiet

populatie. De kolonie in Apeldoorn is uniek, omdat de andere bekende populaties op een thuisbasis kunnen terugvallen en de kolonie van het Mheenpark volledig zelfstandig is. De populatie van Deventer is onlangs zelfs volledig weggevangen, omdat er sprake zou zijn van faunavervalsing. Reden te meer om te weten welke positie de monniksparkieten in Apeldoorn in de ecologie innemen. Het ontdekken van onvolwassen exemplaren, was de reden om meer te willen weten van het wel en wee van de monniksparkieten in Apeldoorn en vast te kunnen stellen of ze op welke manier dan ook een risico vormen. Hoeveel zijn het er nu werkelijk, waar leven ze van, is er sprake van overlast of faunavervalsing en hoe levensvatbaar is de populatie? Dat zijn de belangrijkste vragen die ik vooraf bedacht had en waar ik antwoorden op zocht. In de periode van 1 maart tot en met 15 oktober 2014 heb ik ze wekelijks intensief geobserveerd, contacten in de buurt gelegd en onderhouden, ruim 1200 foto's gemaakt en gegevens over hun leefwijze verzameld.

Methode

De focus lag op het Mheenpark, omdat dat de enige plek was waar zich nog aantoonbaar in gebruik zijnde nesten bevonden en ze daar het meest gesignaleerd werden. Als leidraad werden de inventarisaties van de VWG Oost-Veluwe van 2004 en 2005, de telrichtlijn van Sovon en allerhande informatie over de monniksparkiet op internet gebruikt. Aan de Pinksterbloem bevindt zich een nest op geringe hoogte, dat geschikt was om nestcontroles uit te kunnen voeren. Met behulp van Minne Feenstra zijn er tijdens de vermoedelijke broedperiode controles uitgevoerd om meer te weten te komen over de voortplanting van monniksparkieten. De controles werden uitgevoerd op 30 april, 23 mei en 4 juli 2014. Bij de eerste controle waren er geen monniksparkieten bij het nest en leek het niet meer bezet, maar bij de tweede controle werd bekleding aangetroffen van onder andere keukenpapier, mos, en schors. De bekleding was bij de derde controle echter verdwenen. Uit bestudering van gemaakte foto's bleek dat de paren beide uit minimaal 1 onvolwassen exemplaar bestonden en er dus geen sprake zou kunnen zijn van succesvolle broedpogingen. Monniksparkieten zijn monogaam en de paren zullen in de komende jaren wel broedpogingen kunnen wagen en zo de populatie op pijl kunnen houden. Gelijktijdig werden de overige nesten gemonitord. Aan de Pinksterbloem ter hoogte van de apotheek zit één van de oudst bekende nesten en dat is door zijn omvang ook al enkele malen zwaar beschadigd door najaarsstormen, maar steeds werd het weer hersteld. Aan het zijpad van de Pinksterbloem zit een nest op geringe hoogte en aan het eind van het pad op de rand van het Mheenpark direct naast woonhuizen zit het grootste bolwerk in de top van een boom op circa 15-20 meter hoogte. Dit nest vormt de basis voor de populatie en is dit jaar de

belangrijkste broedkamer gebleken. Het nest kent 6-8 nestgangen, waarbij er zeker 2 niet gebruikt worden en waar al meerdere keren aanvallen van kauwen zijn afgeslagen. Die kruipen namelijk in de leegstaande kamers en dat wordt natuurlijk door de monniksparkieten gedoogd. Aan de noordelijke rand van het Mheenpark ter hoogte van een bruggetje zitten dichtbij elkaar twee nesten op circa 8-10 meter hoogte. Langs het water aan de Vuurbloem zit aan beide kanten een nest, waarbij het nest in de top van een berk een nieuwe basis lijkt te vormen. Hier zitten vaak meerdere exemplaren bij elkaar in de boom en voeren meerdere exemplaren nestbouwactiviteiten uit. Begin oktober zijn onvolwassen monniksparkieten begonnen met het bouwen van een nieuw nest. Ook hier is een oud nest de basis, maar gaat het voor het eerst niet om een oud eksternest. De jonge monniksparkieten hebben het oog laten vallen op een verlaten kraaien- of gaaiennest in circa 5-7 meter hoogte in een berk. Het totale aantal nesten bedraagt 8-10 van oude eksternesten omgebouwd naar parkietenvilla's. De meeste nesten zijn slaapnesten, waarbij dit jaar 2 nesten gebruikt zijn als broedkamers. Alle gegevens zijn door ondergetekende verzameld en geanalyseerd. De resultaten zijn tot stand gekomen door het analyseren van gegevens en foto's en het gebruik maken van alle voorhanden zijnde informatie op internet.

Omvang van de populatie

Bij het begin van mijn onderzoek ging ik uit van een populatie van maximaal 15-20 monniksparkieten. Deze stelling werd gestaafd door meerdere uitgevoerde tellingen, waarbij het maximaal zekere aantal in de maanden maart tot en mei 16 monniksparkieten was. In de maanden juni en juli waren het er tijdens 2 tellingen zeker 20. De werkelijke grootte van de populatie kwam dus overeen met de verwachting van het begin van het onderzoek. In de afgelopen tien jaar leek dit aantal de duurzame gemiddelde grootte van de populatie. Tijdens de vele gesprekken met omwonenden en parkbezoekers werd meermaals door meerdere personen aangegeven dat de populatie uit meer dan 100 en volgens onbevestigde mededelingen van de Gemeente Apeldoorn zelfs 200 (halsband)parkieten zou bestaan. De populatie zou binnen enkele jaren uit duizenden exemplaren bestaan. Nu de grootte van de populatie vast stond, moest nog de vraag beantwoord worden of de populatie tot succesvol tot broeden zou komen. Deze vraag wordt wel steeds met ja beantwoord, maar bewijsvoering van juveniele exemplaren is in de periode nooit aangeleverd. De populatie handhaaft

adulte en juveniele monniksparkieten

zich al ruim 10 jaar volledig zelfstandig en dus moet het antwoord wel ja zijn, nu nog aantonen in welke vorm. In de laatste dagen van juli werd Apeldoorn getroffen door noodweer. In de namiddag van 27 juli jl heb ik het grootste bolwerk gecontroleerd op schade. Wel enigszins uitgezakt, maar verder was het nest in tact gebleven. In eerste instantie leek het verlaten, maar na een paar minuten kwamen uit minstens 4 van de circa 6-8 nestgangen luid kwetterende monniksparkieten. Snel werd duidelijk dat het niet alleen adulte monniksparkieten waren, maar dat er ook pas uitgevlogen juvenielen tussen

zaten. Gehinderd door de beweeglijkheid van de klunzige gevederde vrienden, duurde het even voor ik een zeker aantal juvenielen kon vaststellen. Mede op grond van latere waarnemingen was de conclusie dat er zeker 6 juvenielen waren uitgevlogen. Vorige week bleek dat er ook nog 2 juvenielen waren uitgevlogen uit het nest aan de Pinksterbloem. Er zijn er dit jaar dus minimaal 8

monniksparkieten succesvol groot gebracht. De populatie kent aan de vooravond van het winterseizoen dus een omvang van 25-30 monniksparkieten. Meerdere malen heb ik groepjes monniksparkieten in vlucht gezien, maar slechts één keer heb de vrijwel volledige populatie als één groep waargenomen en gefotografeerd. Op 15 oktober jl vlogen 27 exemplaren rond als een vlucht postduiven en is 27 monniksparkieten de met zekerheid vastgestelde minimale grootte van de Apeldoornse populatie monniksparkieten.

Vaststellen leeftijdscategorieën en verzamelen broedgegevens

Monniksparkieten worden aangemerkt als onvolwassen tot hun derde levensjaar. Hoe te zien is dat het om een onvolwassen exemplaar gaat, heb ik niet af kunnen leiden uit geraadpleegde documentatie. Alleen de staart is korter, maar dat is vrij lastig vast te stellen zonder oudere adulte monniksparkieten ter vergelijking. Het herkennen van juvenielen werd wel beschreven en is ook eenvoudiger. Ze zijn herkenbaar aan rondere kopjes, korte rondere vleugels, korte staartjes en gebrabbel in plaats van roepen. In vlucht blijken ze in ieder geval de eerste maanden ook te herkennen te zijn als juveniel. Ze gaan op pad met adulte monniksparkieten en zijn dan op basis van verschil in grootte en vorm te herkennen als juveniel. Wat voor mij nog een onbekend gegeven was, is dat je juvenielen ook kunt determineren op basis van de wijze van vliegen. Tijdens snelle vluchten maken ze dezelfde missers als jonge duiven. De vleugelslag is nog niet volledig beheerst en ze klappen ze regelmatig mis. Door de missers maken ze dan een zwenking tijdens de vlucht die ze direct weer corrigeren. Meerdere keren heb ik ze ter plaatse kunnen determineren als juveniel, waarna ik de geschetste vliegbewegingen waarnam. Door de populaties van andere landen is bekend dat de reproductie lager wordt naarmate dat het klimaat kouder wordt. Normaal legt een monniksparkiet 7- 11 eieren. Doordat de nesten waaruit juvenielen zijn uitgevlogen niet fysiek gecontroleerd konden worden is niet bekend uit hoeveel eieren de diverse broedsels bestonden en ook niet of alle uitgekomen eieren ook tot uitgevlogen jongen hebben geleid. Vast staat wel dat het gemiddelde per nest 2-3 exemplaren betrof. Dat is in lijn met de stelling dat in koudere klimaten de reproductie laag is. Door de lage reproductie is de kans dat de populatie grote vormen aanneemt zeer gering. Vooralsnog ga ik er van uit dat de reproductie voldoende is voor instandhouding en dat getalsmatige beheersmaatregelen niet nodig zijn.

Broedseizoen

Het broedseizoen begon dit jaar in maart/april met vastgestelde paringen op 15 maart en 4 april. Half april tot half mei werd begonnen met broeden, waarna tussen begin en medio juni de eieren uitkwamen en de eerste juvenielen in de laatste week van juli of op de rand van augustus uitvlogen. Het broedseizoen duurde dit jaar van half maart tot en met begin augustus. In de periode dat de jongen werden groot gebracht, werd er geen onderhoud aan het nest uitgevoerd. Dat was tussen half juni en augustus. Direct na het uitvliegen van de juvenielen werd ook weer begonnen met herstel en uitbouwen van het nest. Tot nog toe werd aangenomen dat monniksparkieten het gehele jaar onderhoud plegen aan de nesten. Dat is dus niet zo. Daaruit zou je kunnen concluderen dat als de monniksparkieten niet aan het nest bouwen of onderhoud plegen, dat dit dus een signaal kan zijn dat er jongen zijn.

Voedsel

De monniksparkieten verzamelen hun kostje volledig zelf. In het vroege voorjaar bestaat dat uit hoofdzakelijk uit bloemknoppen en zaden. De gemeente houdt er een strak maaibeleid op na in het Mheenpark. Daarom moet al snel alternatieve voeding gevonden worden en doen ze zich met name tegoed aan vroege bessen en berkenpollen. In het najaar gaan ze over op beukenootjes, eikels en andere boomvruchten.

Resultaten

Het aantal nieuwe nesten is moeilijk met zekerheid vast te stellen, omdat in de eerste fase het onderscheid met eksternesten moeilijk te zien is. Alleen in de loop van dit jaar zijn er 2-4 eksternesten overgenomen en zijn 3-4 nesten al jaren in gebruik. Die vormen de basis voor de huisvesting en voortplanting. De andere nesten worden nu nog gebruikt als slaapnesten. In het voorseizoen bestond

de populatie uit circa 20 exemplaren en zijn er minimaal 6-8 juvenielen bijgekomen. Op 15 oktober jl vloog er een groep van 27 monniksparkieten rond ter hoogte van de Pinksterbloem. Het huidige aantal wordt dan ook geschat op 25-30 exemplaren.

Bespreking

Na jaren van ogenschijnlijk gelijkblijvende aantallen, is de populatie dit jaar gegroeid van minimaal 15-20 tot het zekere minimale aantal van 27. Vastgesteld kan worden dat zonder beheersmaatregelen de populatie levensvatbaar is. Na een winterloze winter hebben ze zich goed staande gehouden. Na de komende winterperiode weten we hoe de populatie een eventuele strenge winter doorstaat en of het succesvolle broedseizoen van 2014 een uitzondering was of de basis voor een stabiele populatie van 25-35 exemplaren. Natuurlijk blijf ik ze volgen, al zal dat niet zo intensief zijn als dit jaar tussen maart en half oktober.

vliegende monniksparkieten